

afdelinger eller salgs- og administrationsafdelinger), bærer præg af, at man har savnet adgang til at supplere oplysningerne fra spørgeskemaet med interviews. Desuden har man kun fået svar fra ca. 32 % af de adspurgte. De indvundne resultater kan således næppe tages som noget gennemsnitsudtryk for norsk kalkulationsstandard.

Hovedresultatet af undersøgelsen bliver vel nærmest, at man i regnskabspraksis behøver større klarhed over de formål, kalkulationerne søger at tilfredsstille. Der synes således i Norge at være en udtalt tilbøjelighed til at lægge vægten på de prispolitiske formål, medens den almindelige opfattelse i f. eks. U.S.A. nærmest går i retning af, at kalkulationerne — i form af forkalkuler — først og fremmest bør medvirke som faktorer ved omkostningskontrollen. Interessant er det at bemærke, at en enkelt norsk virksomhed med ca. 1.000 beskæftigede af prispolitiske hensyn blot gennemfører kalkulation af direkte materialer og løn og har opgivet kalkulation af indirekte omkostninger. Det kan i denne forbindelse noteres, at 29 af 106 undersøgte virksomheder kalkulerer efter en opdeling i faste og variable omkostninger, formentlig for på denne måde at tilnærme sig en differensomkostningsberegning.

Endvidere er det interessant at bemærke, at medens 92 % af de i Amerika undersøgte virksomheder ved udregning af tillægssatser benytter plansatser, benytter kun 52 % af de norske virksomheder sådanne størrelser, medens de resterende 48 % anvender faktiske tal i en eller anden form. Dette faktum hænger uden tvivl også sammen med uklarheden i formålsopfattelsen.

Det kunne være fristende at referere andre træk fra undersøgelsen, hvad vi imidlertid må give afkald på her, men i særdeleshed ville det have været interessant, såfremt man havde været i stand til at sammenligne med danske erfaringer. Jeg vil tro, resultatet af en dansk undersøgelse i det store og hele ville blive, at forholdene her er som i Norge, idet det dog er min opfattelse, at flere og flere virksomheder her i landet er opmærksom på kalkulationernes betydning som kontrollfaktorer med omkostningsforbruget.

Vi ønsker Forretningsøkonomisk Institutt og stipendiat Olav Harald Jensen tillykke med gennemførelsen af denne undersøgelse og venter spændt på mere nyt fra Bergen.

Palle Hansen.

Ivar Nørgaard: Nationaløkonomi. Udgivet af Arbejdernes Oplysningsforbund. Forlaget Fremad. Kbh. 1949. 148 sider.

Der har i det sidste par årtier været et stærkt stigende behov for populære lærebøger eller studiekredsgrundbøger i nationaløkonomi. Resultatet er blevet, at en lang række bevægelser og institutioner har udgivet hver sin bog til eget brug. Den her foreliggende bog er først og fremmest beregnet til brug i arbejderbevægelsens oplysningsarbejde, hvor den antagelig skal erstatte en ældre bog af Knud Korst. Forfatteren af den nye bog er cand. polit. og sekretær i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Af sidste årsag kunne man måske vente, at bogen var et politisk kampskrift. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Formålet har alene været sagligt at forklare den økonomiske sam-

afdelinger eller salgs- og administrationsafdelinger), bærer præg af, at man har savnet adgang til at supplere oplysningerne fra spørgeskemaet med interviews. Desuden har man kun fået svar fra ca. 32 % af de adspurgte. De indvundne resultater kan således næppe tages som noget gennemsnitsudtryk for norsk kalkulationsstandard.

Hovedresultatet af undersøgelsen bliver vel nærmest, at man i regnskabspraksis behøver større klarhed over de formål, kalkulationerne søger at tilfredsstille. Der synes således i Norge at være en udtalt tilbøjelighed til at lægge vægten på de prispolitiske formål, medens den almindelige opfattelse i f. eks. U.S.A. nærmest går i retning af, at kalkulationerne — i form af forkalkuler — først og fremmest bør medvirke som faktorer ved omkostningskontrollen. Interessant er det at bemærke, at en enkelt norsk virksomhed med ca. 1.000 beskæftigede af prispolitiske hensyn blot gennemfører kalkulation af direkte materialer og løn og har opgivet kalkulation af indirekte omkostninger. Det kan i denne forbindelse noteres, at 29 af 106 undersøgte virksomheder kalkulerer efter en opdeling i faste og variable omkostninger, formentlig for på denne måde at tilnærme sig en differensomkostningsberegning.

Endvidere er det interessant at bemærke, at medens 92 % af de i Amerika undersøgte virksomheder ved udregning af tillægssatser benytter plansatser, benytter kun 52 % af de norske virksomheder sådanne størrelser, medens de resterende 48 % anvender faktiske tal i en eller anden form. Dette faktum hænger uden tvivl også sammen med uklarheden i formålsopfattelsen.

Det kunne være fristende at referere andre træk fra undersøgelsen, hvad vi imidlertid må give afkald på her, men i særdeleshed ville det have været interessant, såfremt man havde været i stand til at sammenligne med danske erfaringer. Jeg vil tro, resultatet af en dansk undersøgelse i det store og hele ville blive, at forholdene her er som i Norge, idet det dog er min opfattelse, at flere og flere virksomheder her i landet er opmærksom på kalkulationernes betydning som kontrollfaktorer med omkostningsforbruget.

Vi ønsker Forretningsøkonomisk Institutt og stipendiat Olav Harald Jensen tillykke med gennemførelsen af denne undersøgelse og venter spændt på mere nyt fra Bergen.

Palle Hansen.

Ivar Nørgaard: Nationaløkonomi. Udgivet af Arbejdernes Oplysningsforbund. Forlaget Fremad. Kbh. 1949. 148 sider.

Der har i det sidste par årtier været et stærkt stigende behov for populære lærebøger eller studiekredsgrundbøger i nationaløkonomi. Resultatet er blevet, at en lang række bevægelser og institutioner har udgivet hver sin bog til eget brug. Den her foreliggende bog er først og fremmest beregnet til brug i arbejderbevægelsens oplysningsarbejde, hvor den antagelig skal erstatte en ældre bog af Knud Korst. Forfatteren af den nye bog er cand. polit. og sekretær i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Af sidste årsag kunne man måske vente, at bogen var et politisk kampskrift. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Formålet har alene været sagligt at forklare den økonomiske sam-

menhæng. Kun enkelte steder har forfatterens politiske stilling farvet hans sprogbrug, og et par steder kunne fremstillingen måske have været modificeret en smule. Det hedder f. eks. om handelen: »Alene den funktion at tage varen fra hylden og lægge den på disken udgør for mange varers vedkommende over halvdelen af varens pris. Af mere rationelt arbejdende handelsvirksomheder har vi herhjemme brugsforeningerne, der har langt større omsætning pr. beskæftiget end de private handlende« (p. 71). Det må vist nok siges, at denne omtale er en for stærk forenkling af handelens indsats, og at en sammenligning af privat handel og brugsforeninger også må tage hensyn til meget andet end omsætning pr. beskæftiget (f. eks. hvilke varer, der handles med, og hvilken service, der ydes). Det andet og sidste iøjnefaldende eksempel på politisk subjektivitet er omtalen af nationaliseringen i England, bl. a. af stålindustrien, hvor det blot siges, at »driften ikke kan overlades til private selskabers forgodtbefindende«, hvorimod den anden parts synspunkter slet ikke refereres. Men bortset fra dette fortjener forfatteren ros for den objektivitet, som det er lykkedes ham at gennemføre.

Iøvrigt må bogen naturligvis vurderes ud fra sit formål: at bruges i populært oplysningsarbejde. Det er utvivlsomt en uhyre vanskelig opgave at skrive en ideel bog til dette formål. Først melder sig spørgsmålet, hvad man skal tage med på de 148 sider. Forfatteren har i dette tilfælde løst problemet ved stort set at give en sammentrængt gennemgang af det stof, der traditionelt tages med i de lidt større fremstillinger af nationaløkonomiens teori. Dette er adskillige steder suppleret med statistiske oplysninger til belysning af danske forhold. Det er utvivlsomt en god idé at gennemføre en sådan samarbejdelse af stof, man ellers skal hente to forskellige steder. Resultatet er dog blevet, at visse afsnit er skrevet lidt knapt. Det ville måske have været heldigt, hvis de indledende kapitler havde været lidt kortere. I disse gennemgås en masse grundbegreber og definitioner, der er nødvendige for et videregående studium, men som antagelig er ganske overflødige i en bog af denne art. I alle tilfælde har opbygningen af dette fine teoretiske apparat beslaglagt plads, som ellers kunne have været benyttet til forklaring af økonomiske problemer, der har større praktisk og aktuel betydning for bogens læsere. Også befolkningsstatistiken kunne reduceres stærkt. Til gengæld kunne der måske være blevet plads til en omtale af banker og pengeinstituter i det hele taget. Disse strejfses blot i forbindelse med nationalbankens rentepolitik. Størst glæde vil læserne antagelig få af afsnittene om konjunkturspørgsmål og udenrigshandel.

Den næste vanskelighed — efter dispositionen — ved at lave den ideelle populære bog er at skrive den i den rigtige stil. Man må utvivlsomt være meget omhyggelig med sætningernes klarhed. Det har forfatteren ikke altid været. Nogle sætninger er lige lovligt lange og knudrede. Her er en, der til gengæld er for kort: »Denne afgift kan enten være begrundet i, at man ønsker at øge statens finanser, altså at skaffe penge i statskassen«. Halvdelen med »eller« findes ikke! Også korrekturlæsningen kunne der have været ofret lidt mere tid på. Trykfejl pynter aldrig, men når det første u i »ufuldkommen konkurrence« mangler, skader det ikke blot udseendet, men forståelsen.

Der vil naturligvis altid i en bog af denne art være en række detaljer, der kan diskuteres. Her skal blot nævnes en enkelt. Forfatteren hævder (p.

67): »Den frie konkurrence er imidlertid i vore dage sat ud af spillet ved sammenslutninger af de enkelte landmænd i landbrugsorganisationer«. Anmelderen mener derimod, at prisen reelt er fastsat gennem den internationale markedsmekanisme, og at de enkelte landmænd stadig inden for mejerier og slagterier konkurrerer frit ved at tilpasse deres leverede mængder. Dette er typisk frikonkurrence.

Knud Hansen.